

O „destruktivních nacionalistech“, „demokratických vlastencích“ a „pomáhajících bratrancích“: Stereotypy a narativy v česko-rakouském vnímání

Alexander Preisinger

1 | Vztah k odbornému příspěvku

Walter Reichel a Václav Petrbok píšou ve svém příspěvku v knize „Sousedé“ o česko-rakouských stereotypch a předsudcích, které vznikly během společné historie. Lze díky tomu rozeznat zlomy i kontinuitu ve vzorcích myšlení a vnímání na obou stranách.

Podobně jako článek navrhuje tento námět do vyučování vypracovat nejprve velmi obecně stereotyp a předsudek jakožto analytické kategorie.

Na základě toho budou žáci zkoumat pomocí lístků se zadáním období probíraná v článku a také s nimi spojené stereotypy, samozřejmě mnohem obecněji než ve vědecké publikaci.

Linie konfliktů vede od raného novověku až do roku 1945; při určitých příležitostech – od husitských válek až po Benešovy dekrety – konflikty vždy znovu propukají, a často při tom vycházejí najevo staré pocity křivdy.

Námět do vyučování propojuje osvojování historických odborných vědomostí s aplikací kriticky-emancipativního myšlení dekonstrukce. Podobně jako stať chce tento didaktický doplněk upozornit na konstruovanost historických narativů a jejich instrumentalizaci politickými zájmy, a vytvořit povědomí o jejich možné dekonstrukci.

2 | Plán vyučování

Trvání	Dvě až tři hodiny
Cílová skupina	gymnázium, střední škola
Vztah k RVP Výukové cíle	<p>RVP G - Občanský a společenskovední základ: OV</p> <p>Žák respektuje kulturní odlišnosti a rozdíly v projevu příslušníků různých sociálních skupin, na příkladech doloží, k jakým důsledkům mohou vést předsudky. Žáci se seznámí s hlavními událostmi dějin česko-rakouských vztahů a jejich odlišným hodnocením v obou zemích a porozumí důvodům těchto odlišností.</p> <p>Žáci dokáží na základě konceptů stereotypu a předsudku zařadit národní narativy, zhodnotit je, posoudit a reflektovat jejich instrumentalizaci.</p> <p>Žáci dovedou informovat o konfliktech v česko-rakouských vztazích v nedávné minulosti a vysvětlit jejich hlubší historické dimenze.</p>
Kompetence	Žák respektuje různorodost hodnot, názorů, postojů a schopností ostatních lidí.
Metody	analýza map, analýza karikatur, analýza textů (odborný text, lyrika), rešerše
Materiály	<p>Úvod: Příklady aktuálního využívání historických stereotypů, např. karikatury Opráski sčeský historije: https://historje.tumblr.com/image/179888115133; https://historje.tumblr.com/image/174982801493; https://historje.tumblr.com/image/174169364744; https://historje.tumblr.com/image/170147769743; https://historje.tumblr.com/image/160972538547; nebo mapy předsudků od Yanko Tsvetkova (M1), které bude ovšem třeba žákům přeložit z němčiny.</p> <p>Informační fáze: návrh na zápis na tabuli k předsudkům a stereotypizaci (materiál 2), lístky k rešerši (M3)</p> <p>Prohlubující fáze a fáze reflexe: „Proč nás Rakousko nemá rádo?“, „Schwarzenbergerovi protivníci vytahují sudetoněmeckou kartu“, „Miloš Zeman: Hitlerova pátá kolona“ (část 1 a 2) (M 4–7)</p>

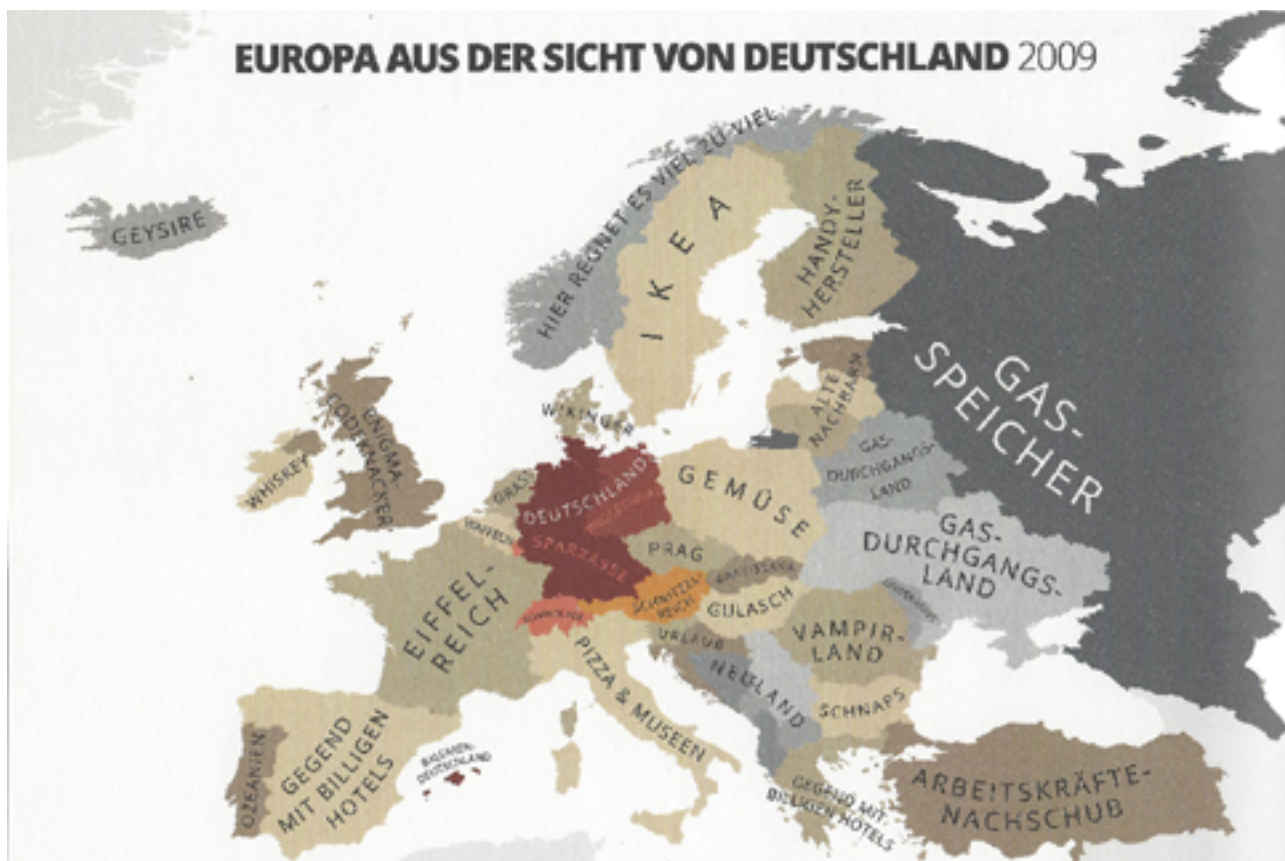
Průběh hodiny

Úvod: Jako úvod hodiny se nabízí několik zajímavých, překvapivých a provokativních přístupů na téma stereotypizace a předsudky: youtube videa, karikatury a/nebo politicky nekorektní mapy Yanko Tsvetkova. Podle dostupného času a úrovně třídy je možné zvolit jeden nebo více.

Informační fáze: Po tomto úvodu následuje reflexe stereotypů a předsudků. Časově i informačně nejobsáhlejší blok je strukturován lístky k rešerši: Ty vždy spojují jedno odborné téma se vzniklými historickými interpretacemi a instrumentalizacemi. Podle velikosti třídy, stavu vědomostí a schopností mohou být také vybrány jen některé kartičky. Výsledky této rešerše mohou být zachyceny na plakátech, tabuli nebo v podobě výstavky.

Prohlubující fáze a fáze reflexe: Na základě čtyř textů z nedávné historie se dají vypracovat také aktuální předsudky a stereotypy, které lze prodiskutovat a zachytit za pomoci různých metod skupinové práce jako skupinové puzzle, world café nebo placemat. Na závěr jednotky může proběhnout plenární diskuse celé třídy.

→ M1: Atlas předsudků

Yanko Tsvetkov: Atlas der Vorurteile. 5. Aufl. München: Knesebeck 2014, str. 28, 38.

→ M2: Stereotypy a předsudky

Stereotypy a předsudky

- | zjednodušený a zobecněný popis osob nebo skupin
- | pozitivní vlastnosti pro vlastní skupinu, negativní pro cizí
- | zdánlivá odůvodnění těchto vlastností např. cíleným výběrem historických událostí
- | cíl: vymezení se (my vs. ti druzí) → vytváření identity
- | zejména u politizace vysoce problematické (např. migranti, viz uprchlická krize)

→ M3: Rešeršní lístky k česko-rakouským konfliktům a předsudkům

<p>Vyhledej informace k Janu Husovi a husitským válkám a propoj je se stereotypem o českých kacířích.</p>	<p>Vyhledej informace k Janu Husovi a husitským válkám a vysvětli, proč se čeští nacionalisté v 19. století identifikovali s husity. Diskutuj o tom, jaké podobné historické konstrukty byly a jsou používány v rakouské historii (např. mýtus o oběti nacismu).</p>
<p>Vyhledej informace k bitvě na Bílé hoře a vysvětli a dekonstruuji na této bitvě založený stereotypizovaný protiklad, který staví proti sobě demokratické, občanské, protestantské Čechy a autoritářské, aristokratické, katolické, německé Habsburky.</p>	<p>V české historiografii je bitva na Bílé hoře označována jako začátek období „temna“. Vyhledej informace k bitvě na Bílé hoře a propoj je se zkresleným českým historickým obrazem o ztrátě vlastní státní identity. Diskutuj o tom, jaké podobné historické konstrukty byly a jsou používány v rakouské historii (např. mýtus o oběti nacismu).</p>
<p>Vyhledej informace na téma „mnohonárodnostní habsburská monarchie“ a propoj je s perspektivou centrum/periferie. Jaký status měli přitom Češi? Diskutuj o tom, do jaké míry taková zjednodušení dodnes formují vnímání, například v mezinárodní politice.</p>	<p>Vyhledej informace na téma „mnohonárodnostní habsburská monarchie“ a propoj je se stereotypem „centralističtí byrokraté a zpátečníčtí Rakušané“. Diskutuj o tom, proč Češi mohou dodnes být vůči mnohonárodnostní Evropské unii na základě své historie rezervovaní.</p>
<p>Vyhledej informace k pojmu „mnohonárodnostní habsburská monarchie“ a vysvětli ve vztahu k nim charakterizaci „šlechticko-měšťanský pocit nadřazenosti německorakouského ražení vs. „měšťansko-selský pocit podřízenosti na české straně“ (Reichel/Petrbok 2019, S. 356). Diskutuj o tom, proč Češi mohou dodnes být vůči mnohonárodnostní Evropské unii na základě své historie rezervovaní.</p>	<p>Vyhledej informace k nezdařenému českému vyrovnání z roku 1871 a diskutuj o tom, do jaké míry to změnilo vztah české elity k monarchii a k Němcům.</p>
<p>Vyhledej informace k pojmu sudetští Němci a k jejich historii. Vysvětli pojem používaný Čechy „Hitlerova pátá kolona“ a dekonstruuji následně jeho zjednodušené použití.</p>	<p>Vyhledej informace k Československu pod nacistickou nadvládou a k Československu jako komunistickému satelitnímu státu a diskutuj následně o odporu Čechů vůči „nadržované EU“.</p>
<p>Vyhledej informace k vývoji událostí v roce 1989 v souvislosti s koncem Sovětského svazu a studené války a na základě toho vysvětli, proč bylo Rakousko pro mnoho Čechů vzorem.</p>	

→ M4: „Proč nás nemá Rakousko rádo?“

Češi a Rakušané: Nemáme se rádi, lidovky.cz

PRAHA/VÍDEŇ Z rakouského Freistadtu, poblíž kterého bydlí, to má sedlák Johann Steiner k českým hranicím jen několik málo kilometrů. Přesto podsaditý padesátník v Česku ještě nikdy nebyl. K návštěvě ho nezlákal ani pád železné opony, ani krása českých žen, ani pivo.

"Nikdy jsem na to asi neměl čas. A chut? No nevím, jednou se k vám zřejmě podívám," připouští Steiner a drbe se přitom rozpačitě za uchem. Příklad rakouského sedláka dokonale vystihuje chladné vztahy, které na trase Praha–Vídeň panují dlouhá léta.

"Antičeský pel trvá u Rakušanů už od 19. století. Jsme pro ně národ slouhů a podomních prodejců," vysvětluje důvody vzájemné nevráživosti sociolog Daniel Kunštát, který dlouhodobě zkoumá vztahy Čechů k sousedním národům.

Vztahy mezi Prahou a Vídní zůstávají napjaté už léta. A to hlavně kvůli politickým otázkám.

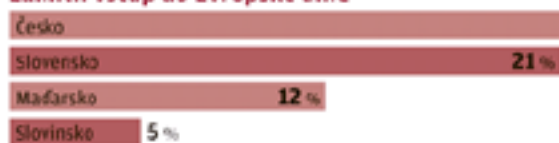
Další zhoršení vztahů očekávají sociologové po nových tahancích o lokomotivu či zabavená umělecká díla. Soed ve Vídni rozhodl, že obrazy Emila Filly (na snímku), Vincence Beneše a plastika Otto Gutfreunda budou po skonění vídeňské výstavy, kam je zapůjčila Národní galerie, zabaveny ve prospěch firmy Diag Human, která je ve sporu s ČR.

Negativní vztah Čechů vůči obyvatelům okolních zemí

Zdroj: CVVM, 2010

Jaké zemi byste zamítli vstup do Evropské unie

Zdroj: rakouská a německá média po příjmu vlády komunistů, 2006

Koho mají Rakušané nejraději

1. Švýcarsko
2. Maďary
3. Slovance
4. Němce
5. Slováky
6. Čechy
7. Poláky

Spory o Benelovy dakrety, Temelín či otevření pracovního trhu zapříčinily, že Rakušané berou Čechy za nejméně oblíbené sousedy.
Zdroj: průzkum zahraničního demografického ústavu, 2003

FOTO: LUDOVÍK POPEL, SHUTTERSTOCK / KOLJAZ ŠIMON / LV

Obrazy a lokomotiva zabavené rakouskými úřady

Kvůli aktuálním třenicím o zabavenou lokomotivu a obrazy v exekuci předpovídá Kunštát další zhoršení vztahů mezi zeměmi. "Velmi citlivě vnímáme, nepřátelské akty vůči naší vlasti. V myslích lidí bude krok Rakouska dlouho rezonovat a promítne se v neoblíbenosti," soudí Kunštát.

Protirakouské nálady podle něj vzrůstají zejména po medializovaných událostech. Například v době blokad Temelína hodnotilo negativně Rakušany sedm z deseti Čechů.

Stejné pocity mají i Rakušané. Čechy pravidelně řadí na poslední místo při otázce na oblíbené sousedy. A to i kvůli kriminální nálepce, kterou nám přidělili počátkem 90. let.

Šéf diplomacie Karel Schwarzenberg (TOP 09) soudí, že tato vizitka Čechů v očích Rakušanů přetrvává dodnes. "Jsou hlubokého přesvědčení, že u nás každý krade. Proto ani ve sporu s firmou Diag Human nezkoumají, kdo krade více. Nemyslím si tudíž, že by verdikt ve prospěch Diagu či zabavení lokomotivy byl nějaký truc," odmítá, že by šlo ze strany Rakouska o mstu.

MAREK KERLES, VLADIMÍR KŘIVKA

Zdroj: www.lidovky.cz, (cit. 02.08.2019)

Zadání:

- ┆ Pojmenuj hlavní body konfliktu mezi Českem a Rakouskem popsané v článku.
- ┆ Označ národnostní hodnotové soudy, ať už z české, nebo z rakouské strany, uvedené v článku.
- ┆ Zhodnoť na základě svých vědomostí o historii vztahů Česka a Rakouska do jaké míry jsou starší konflikty rozeznatelné až do současnosti.

→ M5: Schwarzenbergovi protivníci vytahují „sudetoněmeckou kartu“, diepresse.com

Okolnosti:

Karel Schwarzenberg je hlava někdejší knížecí rodiny Schwarzenbergů, která patřila v habsburské monarchii k vysoké šlechtě. Rodině patřil majetek v jižním a západním Německu i rozsáhlé pozemky v Čechách a má dlouhou česko-německou tradici. Karel Schwarzenberg byl dvakrát českým ministrem zahraničí a prohrál v roce 2013 v prezidentských volbách.

Naše volby očima sousedů

Německý a rakouský tisk si všiml, že naše předvolební diskuse se propadla do minulosti. Témata, která vzrušují veřejnost, vypadají v zahraničí opravdu hodně zvláště.

Protiněmecké tóny v prezidentské volební kampani

Krátce před konečnou volbou rozsévá prezident Václav Klaus a jeho syn pomluvy proti občanskému kandidátovi Karlu Schwarzenbergovi, když tvrdí, že není „autentický Čech“. Německý deník Welt připomíná, že týden před volbou prezidenta se mobilizují protivníci ministra zahraničí a uchazeče o nejvyšší úřad. Potomek české šlechty těsně zaostává za někdejším levicovým premiérem Milošem Zemanem a musí se bránit výtkám, že není pravý Čech. Tuto diskusi zahájil současný prezident a jeho nejstarší syn.

Přestože Klaus po prvním kole voleb zdůrazňoval, že nebude voličům v dalším kole nikoho doporučovat, je nyní zcela na Zemanově straně. Prezidentem by se podle něj měl stát člověk, který patří k této zemi, je její součástí a prožil v ní svůj život, jak v dobrých, tak zlých časech. To je namířeno proti Schwarzenbergovi, jehož rodina byla v roce 1948 donucena odejít do exilu.

Klausův syn se veřejně posmíval údajně nedostatečné češtině Karla Schwarzenberga. Ještě horší je však obvinění, že Schwarzenbergův otec spolupracoval s Němci. Klaus junior poukazoval zejména na tak zvané vědecké práce, které vyšly v dobách socialismu a byly již dávno odhaleny jako propaganda.

Rodina Schwarzenbergů patřila naopak k největším českým vlastencům, což vedlo k tomu, že jejich majetek nacisté zkonfiskovali. Díky svému pročeskému postoji si mohla rodina po válce ponechat své československé občanství a nebyla vyhnána společně se sudetskými Němci. Právě proto byla také Karlu Schwarzenbergovi po roce 1989 navrácena větší část někdejšího majetku jeho rodiny.

Minulý čtvrtek večer vytáhl kandidát Zeman v televizní debatě proti Schwarzenbergovi německou kartu. Vyčetl ministrovi, že po první prezidentské volbě Václava Havla mu radil, aby se omluvil sudetským Němcům a dal vyhnancům naději na vrácení jejich majetku.

Schwarzenberg opáčil, že vyhnání je z dnešního pohledu hrubé porušení lidských práv. Tehdejší vláda a prezident Beneš by se dnes museli kvůli tomu odpovídat v Haagu. Tehdejší česká společnost byla nakažena bacilem nacismu, když podle principu kolektivní viny vyhnala také ty Němce, kteří se k československému státu chovali loajálně.

V době, kdy byl Zeman premiérem, postaral se o velké rozladění v Německu, když označil sudetské Němce za pátou Hitlerovu kolonu. Deník Welt uvádí, že Zeman tehdy mínil, že sudetští Němci by měli být rádi, že se mohli vrátit domů do Říše, místo aby je postavili ke zdi.

České volby v rakouském tisku

Týden před finálem českých prezidentských voleb měl Miloš Zeman před Karlem Schwarzenbergem náskok. Podle průzkumu pražského ústavu pro výzkum veřejného mínění PPM Factum měl Zeman 53 a sedm desetin a Schwarzenberg 46 a tři desetiny procenta.

Ředitel ústavu vysvětluje, že Zeman je pro tu chvíli favorit, ale nikoli vítěz. Nikdo neví, jak nečekané výsledky se mohou objevit v týdnu před druhým kolem. Mohla by to ovlivnit diskuse o dekretech bývalého československého prezidenta Edvarda Beneše, na jejichž základě byli po druhé světové válce vyhnáni sudetští Němci a byl jim zabaven jejich majetek.

Karel Schwarzenberg se musel v televizní diskusi opět obhajovat: Zeman mu vyčetl, že Beneše označil za válečného zločince, který patří před tribunál v Haagu. Schwarzenberg tuto výtku odmítl: „Nikdy jsem to o prezidentu Benešovi neřekl. Řekl jsem jen, že dnes by se za podobné činy někdejší jugoslávští nebo afričtí politici a generálové dostali před mezinárodní trestní soud.“

Schwarzenberg připustil, že se vyjádřil nepřesně. Benešovy dekrety ztratily účinnost, ale jsou nadále platnou součástí českého právního řádu. Zeman obvinil Schwarzenberga ze lži: „Jmenoval jste zcela jasně Edvarda Beneše. Neříkáte pravdu.“ Schwarzenberg odpověděl, že jmenoval Beneše, ale neoznačil ho za válečného zločince.

Zeman mu na to řekl, že doposud by zcela respektoval, kdyby se stal prezidentem České republiky. Ale někdo, kdo označí československého prezidenta za válečného zločince, hovoří jako sudeták a nikoli jako český prezident. Vídeňská Presse svým čtenářům na závěr připomíná, že sudeták je hanlivý český výraz pro sudetského Němce.

Zdroj: diepresse.com, (cit. 02.08.2019)

Zadání:

- ▮ Označ argumenty uvedené v článku proti obviněním a výtkám vůči Schwarzenbergovi.
- ▮ Vysvětli rozčilení kolem Zemanova výroku, podle něhož byli sudetští Němci „Hitlerovou pátou kolonou“ a zacházení s nimi bylo oprávněné.
- ▮ Zhodnoť a odůvodni, do jaké míry tu byla historie instrumentalizována.

→ M6: Miloš Zeman: „Hitlerova pátá kolona“ (část 1: Temelín), profil.at

Okolnosti:

Od 14. do 21. ledna 2002 se probíhala petice proti jaderné elektrárně Temelín nacházející se blízko hranic. Tato petice měla vést k ústavnímu zákonu, „že Rakousko trvá na zastavení provozu Temelína.“ Byla se zhruba 910.000 hlasy úspěšná, zůstala však politicky bez následků. Ve stejné době totiž došlo k sankcím několika členských států Evropské unie vůči tehdejší rakouské vládě a probíhala jednání o vstupu České republiky do Evropské unie.

Viz: www.radio.cz, (cit. 02.08.2019)

Miloš Zeman, coby český premiér, vedl v lednu 2002 s týdeníkem Profil rozhovor o petici proti Temelínu, o Jörgu Haiderovi a Svobodné straně Rakouska (FPÖ), Benešových dekretech a vyhnání sudetských Němců. V té době byl předsedou vlády. (profil č. 4/2002).

profil: Začala petice Svobodné strany Rakouska „Veto proti Temelínu“. Co byste poradil Rakušanům, kteří mají obavu o bezpečnost jaderné elektrárny, ale ještě váhají, jestli mají petici podepsat?

Zeman: Nechci se vměšovat do vnitřních záležitostí Rakouska. Petice je věc Rakušanů, a ne Čechů. Ale rakouští voliči jsou organizátory hlasování klamáni, protože petice necílí na Temelín, ale na členství Česka v EU. Pan Haider by měl mít dost odvahy, aby vysvětlil pravé cíle svého hlasování referenda: Je proti rozšíření EU.

profil: Ale v Rakousku panují obavy z jaderné elektrárny Temelín nacházející se v blízkosti hranic, v neposlední řadě kvůli nedávnému množství závad a poruch.

Zeman: Jednejme tedy s Rakušany o bezpečnostních normách všech sousedních jaderných elektráren. Tak například jaderná elektrárna Dukovany, spuštěná před 15 lety, u Rakušanů nevyvolala žádné námítky. Proto vnímám v rakouské debatě jisté pokrytectví, stejně jako zneužití ekologické debaty populistickým hnutím v Rakousku. Moje dohoda s kancléřem Schüsslem nabízí dobrý základ, jak se zabývat obavami rakouského obyvatelstva z jaderné energie. Také já chci přece chránit české obyvatelstvo před jaderným nebezpečím, to je má první zodpovědnost. Chtěl bych však podotknout, že jaderní experti z EU a dalších mezinárodních organizací nám několikrát dosvědčili, že Temelín bude jednou z nejbezpečnějších jaderných elektráren v celé Evropě.

profil: Zastavení provozu Temelína pro vás tedy nepřípadá v úvahu?

Zeman: Dohodou s vládou kancléře Schüssela za zprostředkování komisaře EU Verheugena jsme se zavázali k nadstandardním bezpečnostním opatřením. Proto nerozumím tomu, proč Rakušané neustále protestují proti Temelínu, ale ne proti Dukovanům, Bohunicím, Mochovcům nebo Krsku nebo proti německým a francouzským jaderným elektrárnám. To je přece pokrytectví. Jenom neinformovaný člověk – vyhýbám se slovu idiot – může petici podporovat.

profil: Je tu přece jen rozdíl. V Temelínu dochází neustále k poruchám. Proto jsou také obavy z Temelína větší. O poslední poruše v pátek minulého týdne dokonce vtipkoval svými titulky i český tisk: Temelín nejdřív na sto procent, pak na nula procent“.

Zeman: U tak velkých zařízení jako je Temelín přirozeně dochází v testovací fázi k problémům,

které jsou nicméně vždy v nenukleární oblasti. I v Dukovanech bylo hodně technických problémů. Ale za komunistů se tyto poruchy nezveřejňovaly.

profil: Měla by tedy být zavřena jaderná elektrárna Dukovany?

Zeman: Ne, ne. I přes tyto problémy jsou Dukovany relativně moderní a bezpečné. Ale vy Rakušané jste neprotestovali proti Bohunicím nebo Mochovcům.

profil: To není pravda. Už Vranitzky, váš sociálnědemokratický kolega, chtěl zabránit dostavění jaderné elektrárny Mochovce tím, že zabránil půjčkám od EU pro výstavbu Mochovců. Dostavovaly se pak zejména sovětskou technikou.

Zeman: Budu k vám teď velmi otevřený, jestli ne dokonce brutální. Jeden rakouský vrcholný politik, jehož jméno neprozradím, mi uvedl pravý důvod postoje Rakušanů vůči jaderné energetice: Máte komplex méněcennosti kvůli Zwentendorfu. Protože Rakousko žádnou jadernou elektrárnu nemá, chcete, aby ani vaši sousedi neuvedli žádnou do provozu. Přitom Rakušané zapomínají, že nová energetická politika USA plně sází na jadernou energii a že Japonci staví 13 nových jaderných elektráren. Dokonce i Finové plánují novou jadernou elektrárnu. Rakušané stojí pod tlakem populistů a ekologických fundamentalistů. Rakousko dokonce importuje elektřinu z jaderných elektráren. Vy Rakušané jste trochu jako Molièrův Tartuffe.

profil: Ale mnohem více elektřiny exportujeme a jsme hrdi na to, že je z větší části produkována v ekologických vodních elektrárnách.

Zeman: My Češi ale nemáme žádné horské řeky jako Rakousko, proto potřebujeme jadernou energii.

profil: Zpátky k petici. Kdyby ji podepsalo až milion Rakušanů nebo více, mělo by to nějaký vliv na českou vládu?

Zeman: Moje reakce na to se zakládá na mezinárodním právu. Uzavřeli jsme díky moudrosti rakouského kancléře Schüssela a také českého předsedy vlády Melkský protokol. Byl to rozumný kompromis, k jehož realizaci jsem se zavázal. Očekávám, že ho budou dodržovat i Rakušané.

profil: Když tedy petici podepíše jeden milion Rakušanů, neudělá to na vás žádný dojem?

Zeman: Říkají mi nejvíce provokující politik v Evropě. Toho bych se rád držel i nyní: Kolik Rakušanů podporovalo anšlus v roce 1938? A byl výsledek referenda dobrý argument pro anšlus?

profil: To srovnání kulhá. Referendum za nacistů určitě neprobíhalo v demokratických podmínkách. Nacisté dokonce zrušili referendum organizované Schuschniggem. Kromě toho je třeba nezapomínat na to, že zdaleka ne všichni Rakušané anšlus oslavovali.

Zeman: Ne všichni, ale přeci jen převážná většina Rakušanů.

profil: Zpátky do současnosti. Vicekancléřka Riess-Passerová právě vyhlásila, že očekává nová jednání o Temelínu s vaší vládou nebo nejpozději po českých červnových volbách.

Zeman: Každá nová vláda v Praze bude vystupovat vůči Vídni tvrději než flexibilní vláda pod mým předsednictvím. Proto jsou takovéto naděje neoprávněné. Považuji kancléře Schüssela za

dospělého politika, který zná rovněž římskou zásadu „Pacta sunt servanda“. Uzavřeli jsme Melkský proces rozumným kompromisem. Proto si velmi vážím toho, že strany ÖVP, SPÖ a dokonce i Zelení tuto petici kritizovali. Jestliže má Rakousko skutečně zájem posilovat svoji „splendid isolation“ v EU tím, že chce zabránit vstupu Česka, potom je na správné cestě.

Rozhovor online v němčině: www.profil.at, (cit. 02.08.2019)

Zadání:

- ▮ Shrň hlavní konfliktní oblasti tohoto interview.
- ▮ Sepiš, která politická témata a spojitosti souvisí s peticí a jak.
- ▮ Posuď z historické perspektivy srovnání, které učinil Zeman mezi peticí o Temelínu a anšlusem Rakouska

→ M7: Miloš Zeman: „Hitlerova pátá kolona“ (Část 2: Benešovy dekrety), profil.at

profil: Může výsledek petice negativně ovlivnit dobré hospodářské vztahy mezi Českem a Rakouskem?

Zeman: Samozřejmě tím mohou hospodářské vztahy utrpět. Politika a hospodářství jsou vždy propojeny. A protože jsem nejvíce provokující politik Evropy, chtěl bych říct ještě něco: Rakousko nebylo první obětí Hitlerova Německa, nýbrž první spojenec. Kromě toho je potřeba nezapomínat na to, že sudetští Němci byli Hitlerovou pátou kolonou, která pomohla zničit Československo jako jediný ostrov demokracie ve střední Evropě. Je teď opravdu možné požadovat smír pro zrádce?

profil: Toto nařčení z kolektivní viny je na pováženu. Po druhé světové válce bylo v Československu zabito nebo pronásledováno mnoho nevinných sudetských Němců, kteří neměli s nacistickým režimem nic, anebo jen pramálo společného. Čeští občané spáchali na sudetských Němcích mnoho zvěrstev.

Zeman: Ano, to je pravda. Byl jsem taky prvním českým politikem, který tyto zločiny odsoudil. Ale nezapomínejte ani na to, že tito sudetští Němci byli před Hitlerovým přepadením českoslovenští občané. Podle českého práva mnoho z nich spáchalo vlastizradu, zločin, který byl podle tehdejšího práva stíhán smrtí. I v době míru. Když tedy byli vyhnáni nebo transportováni, bylo to mírnější než trest smrti.

profil: To je dost cynické. Tím ospravedlňujete přeci také vraždy a zneužívání desítky tisíc sudetských Němců.

Zeman: Ne, tyto excesy jsem vždy odsuzoval. Ale to nemění nic na tom, že sudetští Němci podporovali genocidu českého národa. Lidice jsou symbolem osudu Čechů po vítězství Hitlerovy Třetí říše. A opakuji: Rakušané byli první spojenci Hitlera, i když se rádi staví do role oběti.

profil: V žádném případě nepanoval nad anšlusem jen jásot. A mimo to tehdy do Rakouska vpochozovala Hitlerova silná armáda.

Zeman: To je možné, ale v roce 1968 napochodovala silná sovětská armáda do Československa, ale tehdy se nekonal žádný jásot davů v ulicích Československa. Naproti tomu invazi německé armády skutečně oslavovaly masy Rakušanů.

profil: Dovolím si připomenout, že to byli Češi, kteří pozvali sovětskou armádu, aby vpochozovala na jejich území, totiž část tehdy vládnoucích českých komunistů.

Zeman: Ano, ale já jsem mluvil o pocitech českého obyvatelstva, ne o pocitech politické strany.

profil: Rakousko po vpádu Sovětů do ČSSR přijalo z vaší země velké množství uprchlíků.

Zeman: Ano, toho si taky velmi vážím. Proto říkám i nyní: jestliže jsme byli my Češi schopni zakončit s Gerhardem Schröderem vypořádání se s minulostí, mělo by to být možné i s Rakouskem. Minulost už změnit nemůžeme, ale můžeme ovlivnit přítomnost i budoucnost.

profil: Co si myslíte o rakouském požadavku, aby Česko označilo Benešovy dekrety, které legitimovaly vyvlastnění a vyhnání sudetských Němců, za mrtvé bezpráví?

Zeman: To jsme řešili s Gerhardem Schröderem už v březnu 1999. Vysvětlil jsem, že Benešovy dekrety, které byly součástí zákonů Československa po druhé světové válce, ztratily svou platnost. Kancléř Schröder odpověděl, že minulost je uzavřená včetně majetkových nároků. Někteří lidé, kteří tuto otázku stále omílají, myslí jen na restituci majetku a to může být velmi nebezpečné. Zdůrazňuji, že minulost je uzavřená, byli vítězi, poražení i oběti. Pro mě je důležité, že byl zničen totalitární systém, který si na české straně vyžádal desítky tisíc obětí. Je to tedy od nás velkorysý akt, když Rakušanům nabízíme, abychom zapomněli na minulost. Ať minulost zkoumají historikové, nikoli politici. Jestliže chcete vy Rakušané otvírat minulost na politické rovině, pak už potřetí v tomto rozhovoru prohlašuji: Nebyli jste první obětí, ale prvním podporovatelem nejzločinnějšího systému [sic!] v dějinách lidstva. Přemýšlejte prosím nejprve nad tím.

profil: Vylučujete tedy vyjádření lítosti nad zločiny spáchanými českou stranou na sudetských Němcích, jak je požadují rakouští politici

Zeman: Není třeba žádných nových vyjádření. Všechno, co bylo potřeba, se stalo ve společném vyjádření Gerharda Schrödera a mě. Je mi teď 58 let. Nemocnice, v níž jsem se narodil, byla bombardována anglo-americkými letadly. Ale nemám proto nic proti Američanům nebo Britům. Mám však něco proti každé formě totalitarismu a je jedno, jestli to byl totalitarismus nacistů nebo komunistů.

Rozhovor online v němčině: www.profil.at, (cit. 02.08.2019)

Zadání

- ▮ Vylož pomocí hlavních konfliktních témat probíraných v rozhovoru, do jaké míry tento rozhovor ukazuje, že podle Zemana není možné, aby se Rakousko a Česko vypořádaly s minulostí společně
- ▮ Vysvětlí, v čem je problematická Zemanova výpověď, že Němci z českých zemí byli „Hitlerovou pátou kolonou“.
- ▮ Výchozím bodem rozhovoru byla petice proti jaderné elektrárně Temelín (viz první odstavec). Promysli průběh rozhovoru s ohledem na otázku, do jaké míry je historie otázkou perspektivy.

3 | Odborný didaktický komentář

Úvod výukové jednotky tvoří jeden nebo více zajímavých, možná také provokativních materiálů, které se různým způsobem zabývají předsudky a stereotypy, například různými karikatury. Výrazně zaměřené na kompetenci jsou mapy z Atlasu předsudků od Yanko Tsvetkova. Nad nimi je možné diskutovat o mentálních konceptech v představě prostoru. Na základě jednoho nebo více materiálů vyučující reflektuje a analyzuje pojem předsudek a stereotyp a vysvětlí jeho politické a sociální následky.

V informační fázi shrne vyučující znovu výsledky úvodu a přejde k analytickému porozumění stereotypnosti a předsudku (materiál 2: návrh zápisu na tabuli). V přechodech mezi aplikací a teorií si mají žáci uvědomit multiperspektivitu (základní koncept: perspektivita) historického hodnocení.

Poté následuje vypracování historie předsudků a vztahů mezi Rakouskem a Čechami/Českem/Československem. Tento krok je možné provést jako přednášku za pomoci zápisu na tabuli, nebo, v pokročilejších třídách, za pomoci lístků se zadáním k řešení (materiál 3). Tyto lístky se rozdají, následně pracují žáci samostatně podle pokynů ve všech třech požadovaných oblastech (reprodukce – transfer – reflexe). Jde při tom o to, uvést historické události a situace do souvislosti s odpovídajícími předsudky a stereotypy, jak jsou nastíněny v textu Reichela a Petrbocka. Tyto lístky zachycují většinou jednu historickou událost a jedno národně typické a stereotypní hodnocení popsané v článku. Fáze může být uzavřena užitím vhodné metody, která shromáždí jednotlivé poznatky žáků (plakáty, zápis na tabuli nebo výstavka atd.).

Rozpoznatelné vývojové linie si žáci zopakují a promyslí na třech příspěvcích z nedávné minulosti. Při tom se osvětlí, že mnohé národní konstrukce historie působí až do současnosti. Každý text se přitom zabývá různými aspekty. Za pomoci metod skupinové puzzle nebo kulatých stolů si o nich mohou žáci vyměňovat názory a výsledky společně zachytit.